

Paweł Stasiuk

**Naruszenie dóbr osobistych,
zniesławienie i znieważenie
- co warto wiedzieć?**

Stan prawny na dzień 1 stycznia 2024 r.

Spis treści

Słowo wstępu.....	3
Część I Naruszenie dóbr osobistych.....	5
1. Czym są dobra osobiste?.....	5
2. Rodzaje dóbr osobistych.....	6
3. Ochrona dóbr osobistych.....	8
Część II Przestępstwo zniesławienia.....	11
1. Pojęcie zniesławienia.....	11
2. Tryb ścigania i kara.....	12
3. Przedawnienie.....	13
Część III Przestępstwo znieważenia.....	15
1. Pojęcie znieważenia.....	15
2. Tryb ścigania i kara.....	16
3. Przedawnienie.....	16
Zakończenie.....	17

Słowo wstępu

We współczesnym świecie dobre imię jest niezwykle ważne nie tylko dla ludzi, ale i dla firm. Nierzadko jest ono efektem ciężkiej pracy, która podejmowana jest przez długie lata w celu zbudowania swojego autorytetu i renomy.

Zawsze jednak może się zdarzyć, że ktoś postanowi uderzyć w czyjeś dobre imię. Szczególnie w obecnych czasach, kiedy to rozwój technologii sprawił, że tego typu działania są jeszcze łatwiejsze, problem ten przybrał na sile.

W niniejszym opracowaniu omówiłem pokrótce trzy kwestie – naruszenie dóbr osobistych, zniesławienie i znieważenie.

Pierwsza część poświęcona jest problematyce naruszenia dóbr osobistych. Jest to kwestia związana z prawem cywilnym, co oznacza, że pokrzywdzony może dochodzić ewentualnych roszczeń na drodze cywilnej.

Druga część odnosi się natomiast do przestępstwa zniesławienia. Jest ono podobne do znieważenia, które jest przedmiotem uwagi trzeciej części.

Warto wiedzieć, w jaki sposób chronić swoje dobre imię, kiedy narażone jest ono na ataki z różnej strony. Tym bardziej że arsenał środków możliwych do ochrony jest

bogaty i zróżnicowany. Dobrze też skonsultować swoją sytuację z prawnikiem, który pomoże dokonać najlepszego wyboru sposobu dochodzenia swoich praw.

Paweł Stasiuk

Część I

Naruszenie dóbr osobistych

Zgodnie z postanowieniami Kodeksu cywilnego (KC) dobra osobiste jednostki, takie jak zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, a także twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, są objęte ochroną prawa cywilnego. Jest ona udzielana niezależnie od innych przepisów prawa.

1. Czym są dobra osobiste?

Dobra osobiste stanowią złożony i dynamiczny zbiór wartości niemajątkowych ściśle związanych z osobą człowieka. Pomimo że nie podlegają one pełnemu skatalogowaniu, ich istotę określa otwarta definicja, uwzględniająca ewolucję społeczeństwa i postęp technologiczny.

Precyzyjne określenie katalogu dóbr osobistych jest zadaniem trudnym, a ich natura wykracza poza sferę materialną. Związane są one bowiem z integralnością fizyczną i psychiczną jednostki, a także z jej indywidualnością. Ochrona dóbr osobistych obejmuje obszary takie jak zdrowie, wolność, wizerunek, dane osobowe czy tajemnica korespondencji. Nie mają one charakteru majątkowego i są nieodłączną częścią jednostki od momentu narodzin do chwili śmierci.

Naruszenie dobra osobistego stanowi podstawę do roszczeń, również finansowych, aczkolwiek wartość tych dóbr przewyższa wymiar materialny. W społeczeństwie, gdzie wszyscy ludzie są równi, dobra osobiste mają szczególnie istotne znaczenie. Warto zwrócić uwagę, iż postęp technologiczny kreuje nowe wartości, zwłaszcza w obszarze internetu, gdzie prawa do tajemnicy korespondencji czy anonimowości nabierają szczególnego znaczenia.

Należy podkreślić, że dobra osobiste posiadają charakter obiektywny, przysługują one konkretnej osobie niezależnie od jej zdolności do odczuwania własnej godności. Ochrona tego rodzaju wartości opiera się na szeroko rozumianej godności człowieka, niezależnej od cech indywidualnych czy społecznego kontekstu. Tym samym naruszenie dobra osobistego ocenia się nie tylko przez pryzmat odczuć poszkodowanego, ale także poprzez wartości uznawane w danym społeczeństwie.

2. Rodzaje dóbr osobistych

Dobra osobiste stanowią zróżnicowany zbiór wartości niemajątkowych, których katalog nie jest ściśle określony i ewoluuje wraz z rozwojem społeczeństwa. Pomimo braku pełnej systematyzacji, można wskazać kluczowe rodzaje dóbr osobistych, które są szczególnie narażone na różnego rodzaju naruszenia. Są to m.in.:

- życie ludzkie – jest to fundamentalne dobro, które

stanowi podstawę prawa do życia i bezpieczeństwa jednostki;

- zdrowie – obejmuje ono aspekty zarówno fizyczne, jak i psychiczne, chroniąc integralność jednostki przed szkodliwymi działaniami;
- godność – rozumiana jako przekonanie o własnej wartości, prawo do szacunku oraz oczekiwanie poszanowania opinii przez inne osoby;
- nietykalność cielesna – ochrona integralności sfery seksualnej, wolności cielesnej oraz zakazu przetrzymywania bez prawomocnego orzeczenia sądowego;
- prywatność – dotyczy fizycznej przestrzeni, myśli, przeżycia oraz osobistych danych, dostępnych tylko za zgodą zainteresowanej osoby;
- swoboda decyzji i poglądów – wolność od ingerencji osób trzecich w podejmowane przez jednostkę wybory i przekonania;
- swoboda sumienia i wyznania – obejmuje wolność od ingerencji w sferę przekonań, ideologii, wyznawania religii oraz prawa do uczestniczenia lub nie w praktykach religijnych;
- nazwisko i pseudonim – prawo chroni przed nieuprawnionym użyciem przez inne osoby oraz przed ujawnieniem wbrew woli nosiciela;
- wizerunek – fizyczny obraz jednostki, który jest objęty ochroną przed nieuprawnionym wykorzystaniem;
- wolność komunikowania się i tajemnica

korrespondencji – ochrona prywatnej korrespondencji oraz prawa do swobodnego przekazywania informacji;

- kult pamięci o zmarłej osobie – obejmuje utrwalenie pamięci o zmarłym, dbanie o dobre imię oraz szacunek wobec zwłok.

Wskazane powyżej dobra osobiste, mimo iż podlegają nieustannej ewolucji, stanowią fundamenty ochrony prawnej, a ich naruszenie może prowadzić do powstania roszczeń, także o charakterze finansowym, oraz podważenia integralności jednostki. Ochrona tych wartości opiera się na obiektywnym spojrzeniu społeczeństwa, niezależnie od subiektywnych odczuć poszkodowanego.

3. Ochrona dóbr osobistych

Ochrona dóbr osobistych, zgodnie z przepisem art. 24 KC, obejmuje szereg środków mających na celu zabezpieczenie integralności, godności i prywatności jednostki. Przepis ten stanowi podstawę dla poszkodowanych, którym naruszono dobra osobiste, umożliwiając im dochodzenie roszczeń w przypadku zagrożenia lub naruszenia tych dóbr.

Ochrona dóbr osobistych polega na:

- żądaniu zaniechania działania – osoba, której dobro osobiste jest zagrożone, ma prawo żądać,

aby sprawca zaniechał danego działania. To środek prewencyjny mający na celu uniknięcie potencjalnego naruszenia;

- żądaniu usunięcia skutków naruszenia – w przypadku dokonanego naruszenia dobra osobistego, poszkodowany może żądać, aby sprawca podjął działania mające na celu usunięcie skutków tego naruszenia. Może to obejmować również złożenie oświadczenia o odpowiedniej treści;
- żądaniu zadośćuczynienia pieniężnego – poszkodowany ma prawo żądać zadośćuczynienia w formie pieniężnej. Jest to rekompensata za doznaną krzywdę moralną, szkodę psychiczną lub inne negatywne skutki naruszenia dobra osobistego;
- żądaniu zapłaty sumy pieniężnej na cel społeczny – poszkodowany może również żądać, aby sprawca zapłacił określoną sumę pieniężną na wskazany cel społeczny. To działanie ma charakter naprawczy i ma na celu wsparcie określonych celów społecznych;
- naprawianiu szkody majątkowej – w przypadku, gdy naruszenie dobra osobistego skutkuje szkodą majątkową, poszkodowany ma prawo żądać naprawienia tej szkody.

Warto zauważyć, że ochrona dóbr osobistych obejmuje zarówno roszczenia niemajątkowe, związane z zaniechaniem naruszania i usunięciem jego skutków, jak

i roszczenia majątkowe, dotyczące zadośćuczynienia
pieniężnego oraz naprawienia szkody majątkowej.

Część II

Przestępstwo zniesławienia

Naruszenie dóbr osobistych jest instytucją prawa cywilnego, niemniej jednak dane naruszenie może znajdować przełożenie na grunt prawa karnego. Jednym z takich przypadków jest przestępstwo zniesławienia.

1. Pojęcie zniesławienia

Przestępstwo zniesławienia, zgodnie z art. 212 Kodeksu karnego (KK), stanowi akt pomówienia innej osoby, grupy osób, instytucji, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej. Ma ono miejsce, gdy wypowiedzi te dotyczą postępowania lub właściwości, które mogą zaszkodzić reputacji w opinii publicznej lub narażają na utratę zaufania, istotnego dla zajmowanego stanowiska, wykonywanego zawodu lub rodzaju działalności.

Zniesławienie może przybierać różne formy, włączając w to podawanie informacji, nawet w formie podejrzenia czy powtórzenia plotki, niezależnie od celowego jej zmyślenia czy obiegu społecznego. Co ważne, istotą zarzutu nie jest to, czy osoby wypowiadające się uznają swoje słowa za prawdziwe, lecz czy zdają sobie sprawę z ich potencjalnie szkodliwego charakteru.

Przestępstwo to może dotyczyć także sytuacji, w których informacja jest publikowana w Internecie lub innych

środkach masowego przekazu. Nawet jeśli oskarżenie jest prawdziwe, sprawca może uniknąć kary, jeśli jego zachowanie służy ochronie społecznie uzasadnionego interesu.

Warto zaznaczyć, że prawa do wolności wypowiedzi, krytyki i oceny zdolności do wykonywania zawodów zaufania publicznego nie są ograniczane przepisami dotyczącymi zniesławienia. Niemniej jednak konieczne jest zachowanie odpowiednich form w przypadku krytycznych ocen, zwłaszcza jeśli są one wyrażane publicznie.

2. Tryb ścigania i kara

Postawienie zarzutu zniesławienia wymaga podjęcia działań z oskarżenia prywatnego, co oznacza, że poszkodowany musi wnieść prywatny akt oskarżenia do sądu. Istnieje również możliwość skierowania wniosku przez Policję, co wprowadza pewne uproszczenia proceduralne.

Przy ocenie zniesławienia istotne jest, czy dane oskarżenie jest prawdziwe. Mianowicie zgodnie z art. 213 § 1 KK prawdziwość zarzutu stanowi obronę przed zarzutem zniesławienia, aczkolwiek odpowiedzialność za jego udowodnienie spoczywa na osobie dokonującej pomówienia. Kontekst, w jakim doszło do oskarżenia, ma znaczenie, zwłaszcza jeśli miało miejsce publiczne rozpowszechnienie informacji, które mogą naruszać dobra

osobiste. W sytuacji, gdy oskarżenie jest prawdziwe, nie kwalifikuje się ono jako zniesławienie, pod warunkiem, że dotyczy spraw związanych z życiem prywatnym lub rodzinnym, a udowodnienie prawdziwości stanowi tzw. „dowód prawdy”.

Podstawowy typ tego przestępstwa jest zagrożony grzywną albo karą ograniczenia wolności. W sytuacji, gdy sprawca dopuszcza się czynu za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Co ważne, w razie skazania sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

3. Przedawnienie

Zgodnie z przepisami prawa karalność tego przestępstwa wygasa po upływie roku od momentu, gdy pokrzywdzony dowiedział się o tożsamości sprawcy, jednakże nie później niż 3 lata od czasu popełnienia przestępstwa.

Oznacza to w praktyce, że wszelkie działania należy podejmować stosunkowo szybko, aby móc ukarać sprawcę. Nie można więc zwlekać ze złożeniem prywatnego aktu oskarżenia.

Naruszenie dóbr osobistych nierzadko może zostać zakwalifikowane jako zniesławienie. Warto mieć tego

świadomość, a także pamiętać, że przestępstwo to ma charakter prywatnoskargowy. Oznacza to, że konieczne jest wniesienie prywatnego aktu oskarżenia przez pokrzywdzonego.

Część III

Przestępstwo znieważenia

Podobnym przestępstwem do zniesławienia jest znieważenie. Są one nawet często mylone. Poniżej omówione zostanie drugie ze wskazanych powyżej przestępstw.

1. Pojęcie znieważenia

Przestępstwo znieważenia, zgodnie z art. 216 KK, stanowi naruszenie godności lub szkalowanie innej osoby, niezależnie od tego, czy następuje to w jej obecności czy nawet w jej nieobecności, ale z zamiarem, aby zniewaga dotarła do niej, a także publicznie bądź za pomocą środków masowego komunikowania. Kwalifikowaną formą tego przestępstwa jest znieważenie za pośrednictwem środków masowego komunikowania.

W polskim systemie prawa karnego brak jest precyzyjnej definicji zniewagi. Należy jednak przyjąć, iż jest to szeroko określone naruszenie godności, obejmujące zarówno obelżywe słowa, jak i obraźliwe czyny. Istotą tego przestępstwa jest wywołanie u pokrzywdzonego uczucia poniżenia, które może wynikać zarówno z bezpośrednich działań w jego obecności, publicznego wystąpienia w sposób znieważający, jak i działania z zamiarem, aby zniewaga doszła do pokrzywdzonego.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę, że ocena

zniewagi zależy od wielu czynników, takich jak kultura, obyczaje, wzajemne stosunki, wrażliwość stron, stanowisko i zawód pokrzywdzonego, a nawet okoliczności czasu i miejsca.

2. Tryb ścigania i kara

Przestępstwo znieważenia jest jednym z nielicznych, które podlega ściganiu z oskarżenia prywatnego. Oznacza, że to pokrzywdzony, chcąc dochodzić swoich praw, wnosi akt oskarżenia i działa jako oskarżyciel prywatny. Wynika to z faktu, iż tego typu zachowań nie uznaje się za na tyle szkodliwe, aby prokurator ścigał je publicznie.

Sankcje za znieważenie obejmują karę grzywny lub karę ograniczenia wolności, a w przypadku kwalifikowanej formy, tj. poprzez środki masowego komunikowania, dodatkowo rok pozbawienia wolności. Sąd może również orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża lub innej instytucji społecznej.

3. Przedawnienie

Przedawnienie karalności przestępstwa znieważenia następuje po upływie roku, od kiedy pokrzywdzony dowiedział się o tożsamości sprawcy. Dochodzi do niego również po upływie 3 lata od popełnienia przestępstwa. W przypadku wszczęcia postępowania w tym okresie, przedawnienie karalności następuje 5 lat po jego zakończeniu.

Zakończenie

Problematyka związana z ochroną dobrego imienia jest złożona, co może rodzić pewne wątpliwości. Pojawia się tutaj bowiem kwestia naruszenia dóbr osobistych oraz zniesławienia i znieważenia. Dwa ostatnie czyny stanowią przestępstwa w rozumieniu prawa karnego. Warto więc przeanalizować swoją sytuację przed podjęciem ewentualnych kroków prawnych.

Paweł Stasiuk - doktor nauk prawnych, adwokat, mediator, członek Izby Adwokackiej w Warszawie, autor publikacji naukowych z zakresu prawa kanonicznego.

Dobre imię, szacunek, czy też renoma firmy to wartości, które są niezwykle cenne we współczesnym świecie. Wystarczy jednak chwila, aby stać się celem ataku kogoś, kto chce ugodzić w powyższe wartości. Z tego względu warto mieć świadomość, w jaki sposób można się bronić.

Opracowanie to zainteresuje osoby, które chciałyby poznać swoje prawa, a także dowiedzieć się, jak można ich dochodzić.